

Bochurim in the IDF

Shiur# 463 | Apr 6th 2024

ר' צדוק הכהן מלובלין - רסיסי לילה אות נב

זזה כל השתדלות בקביעות ימי הפורים לדורות כמו שנאמר (אסתר ט, כט) ותכתוב אסתר וגו' (שם פסוק לב) ומאמר אסתר קיים וגו' דרך על ידה הוא שנתקיים לדורות כמו שאמרו (מגילה ז ריש ע"א) גם כן דשלחה לחכמים קבעוני ורש"י פירש שם להיות לי לשם ובודאי לא כיוונה להגדיל כבודה בזה. רק הכוונה לשכינה ולכבוד שמים ולשם על דרך שאמרו שם (י' ב) תחת הסרפד יעלה הדס זו אסתר הצדקת. והיה לה' לשם זו מקרא מגילה לאות עולם לא יכרת אלו ימי הפורים:

הכוונה שאי אפשר להיות נכרת זה וכדרך שאמרו (מדרש משלי פרק ט, ב) אפילו כל המועדים בטלים ימי הפורים לא וכו' היינו שאם חס ושלום יגרום חטא כל כך שיבוטל מועדים על דרך שנאמר (ישעיה א, יד) חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי וגו' כי כל מועדים אותות על קשר השם יתברך עם ישראל דלא עשה כן לכל גוי. ואף על פי שבאמת הוא כן דאיה ספר כריתות אמכם ואי אפשר להיות כלל ככל הגוים בית ישראל והיו לא תהיה זאת דביד חזקה וגו' אמלוך עליכם. מכל מקום כל זמן שלא נגלה זה למראית העין נראה ניתוק הקשר חס ושלום. אבל פורים הוא אות הברית שבין ישראל לאביהם שבשמים מצד שורש הנעלם בעולם הזה ושגם בעת ההעלם וההסתרה במעמקי לבם דבוקים בהשם יתברך. ועל כן חייב לבסומי עד דלא ידע להורות דגם בעת שכרות כזה כשכרותו של לוט דלא ידע כלום והוא בהעדר הדעת לגמרי גם כן קשור בהשם יתברך. וזה כל קדושת הפורים ועל כן הוא אות עולם שאי אפשר להיות ליכרת כלל:

ומקרא מגילה הוא לה' לשם שהיא סיפור דתחת הנעצוץ וגו' ותחת הסרפד וגו' דכל הנסים שהיו מצד זכות נגלה דישראל זכאים והעכו"ם חייבים הם היו מפלתם במקומם ובני ישראל נתרוממו במקומן ואין לזה שייכות עם זה כלל. אבל אז שהנס היה מצד ההעלם ודאפילו בעת השינה או השכרות ה' אתם ואף שהם למראית העין ככל הגוים וישנים מהמצוות. על כן היה הנס דתחת וגו' שבאותו מקום שהיה זה צמח זה היינו דהוא גם כן באותו מקום ומצב ואפילו הכי זה נעצוץ וסרפד וזה ברוש והדס:

ומרדכי כולל האומה דנקרא עם מרדכי ואסתר רומזת לשכינה הנקראת כנסת ישראל מצד שהקב"ה לבן של ישראל כמו שאמרו בשיר השירים רבה (ה, ב) על פסוק ולבי ער. והיו אז בגלות דאכתי עבדי אחשורוש אגן שלא נגאלו גאולה שלימה ומכל מקום היה להם ממשלה שלימה עד שרבים מעמי הארץ מתייהדים. וזה שאמרו

בגמרא (מגילה י"א א) אימתי ראו כל אפסי ארץ וגו' בימי מרדכי ואסתר אפסי ארץ רצה לומר מקומות היותר שפלים ופחותים שהישועה היתה אז להראות איך השם יתברך מלכותו בכל משלה אפילו במקומות היותר שפלים ופחותים כבבית אחשורוש דהיה היותר רשע והוא נקרא אפסי ארץ ושם נראה ישועת אלהינו. כי לא היה אז הנס להאבידו ולהוציא ישראל מתחת ידו רק אדרבה נראה כמושל יותר להטיל זוהמתו גם באשה ישראלית צדקת כזה. אבל הכל לפרסם ישועת אלהינו דגם שם הוא המנהיג ואין עוד מלבדו כלל. ואף דהוא היה חפץ ושמח בהאבדן של ישראל לא עלתה בידו ובעל כרחו הוכרח אדרבה לרומם קרנם. וזהו לשם כאשר מתפרסם ממשלת מלכותו גם באפסי ארץ היותר גרועים:

ויובן זה גם כן בלשון רש"י אסתר להיות לי לשם כוונתה על שורשה המורה על שכינתו יתברך בתחתונים ושהיא בגלות עם ישראל דשוכנת איתם בתוך טומאותם לגמרי גם כן ועד שאין שום דבר חוצץ ומבדיל בין שכינתו יתברך בתוכנו. ואפילו מי שנלקחה לבית גוי ומלך אדיר כזה ונבעלה לו כמה פעמים וילדה ממנו והיא בביתו תמיד ובבית הצלמים והיש טומאה גדולה מזה. ועם כל זה היא בצדקתה מתחילה ועד סוף בשוה ולא שינה כל זה מקדושתה כלום עד שלבשתה רוח הקודש באותו עת שהלכה לבית הטמא. וזה מורה על כלל קדושת כנסת ישראל שנתברר אז שהוא כן שאין שום דבר טומאה שבעולם מטנפם כלל. וכדרך שאמרו (שיר השירים רבה א, ו) על פסוק ששזפתני השמש דברחיצה מועטת מתלבנים והכל רק כהוצי הסובבים לאסא. וזה כל ענין לקיחת אסתר לבית אחשורוש לברר דבר זה של קדושת ימי הפורים שנתגלה אז אור זה דקדושת ישראל שכל טינופת לא תטנפם ואין שום דבר המונעם מקדושתם כלל דגם כי אלך וגו' אתה עמדי דאפילו יהיו במקום שיהיו דבוקים בו יתברך:

פרק השי

הכותב צריך לעשות שיעור בפתיחת של ויהי בנסוע הארון מלמעלה ומלמטה שהוא ס' בפני עצמו וי"א שמקומו בנסיעת דגלים: ב הכותב צריך לעשות שיעור בפתיחה של ויהי העם כמתאוננים מלמעלה ומלמטה שהוא ספר

פירוש

שכתב הרב זרע בירך ח"א פ' בהעלותך משם גורי האר"י זצ"ל שהמנורה כלליה ופרטיה רמו לתורה וכתב משם הרב הגדול מהר"ר אברהם ז"ל כי בעבור זה חלקו הטבת הנרות ה' לבד וב' לבד כאשר הוא מסדר אב"י סדר המערכה שהמנורה רמו לה' ספרים ועוד ב' נרות דבצרוף הם ז' עכ"ד הרב זרע בירך ז"ל:

העוד לנו חקור דבר דאם הם ז' ספרים מדוע בחלקות ישית למו. אמנם ביארנו שם דעל ידי העגל נתלכשה התורה בספורים והם ה' ספרים ולעת"ל יהיו ז' דאז הם צירופי שמות הקדש ולא יש מתאוננים וכיוצא. ולכן הטבת ה' הנרות לבד לפי הזמן שהם ה' ספרים. והטבת שתי נרות לבד כי הב' ספרים הם גנוזין עתה בתוכן ולעת"ל יתגלו. ובזה יוכן המאמר הנז' בהעלותך זש"ה ה' חפץ וכו' אפשר דהוקשה לו שהמנורה רמו לתורה והם שבעה ספרים ואמאי חלק בהטבת הנרות ה'

פרק ו'

הל' א' ב' הכותב צריך לעשות שיעור בפתיחה של ויהי בנסוע הארון וכו'. פי' לעשות סימניות כמ"ש בשבת דף קט"ו וכן פירש הרב נחלת יעקב: שהוא ספר בפ"ע שהתורה ז' ספרים כי ס' במדבר הם ג' מראשו עד ויהי בנסוע א': ויהי בנסוע ב'. מאחר ויהי בנסוע עד סוף ג': ויש אומרים שמקומו בנסיעת דגלים ונכתב להפסיק בין פורעניות: הלכה שנית שבדפוס היא מוטעת ומיותרת וצריך למוחקה:

דרש במדבר רבה פרשת בהעלותך אמרו שם וז"ל בהעלותך אמרו שם וז"ל בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות זש"ה ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר. והוא תמוה. ופירשתיו בעניותי בריש קונטרס צוארי שלל ואמרתי לכתוב פה בקצור אמ"ץ ונקדים מה

תוספות

וכיון לא"ה השונאים אותו ולכן הת"ק קוצר להכתוב כפשטו ודוק:

פרק הו'

הלכה א' ב' ויהי בנסוע וכו'. כתבו המקובלים שספר ויהי בנסוע הוא ספר גדול ככל התורה ולא זכינו אללא לשני פסוקים אלו וכשתהיה הגאולה צ"ב אזי נזכה לכל הספר של ויהי בנסוע הארון:

בצורת הכוונת המקומנים להפסיק יש לעות דלתות לורות כמ"ש צשו"ת מהרש"ל קימן ל"ו וצשו"ת מהר"ם מלוצלין קי' ע"ה ועיין בצור תורה להרצ מהר"ם די לונזאנו ז"ל וצק' הנחמד מנחת שי עיין שם באורך:

במלכיא. ואפשר לומר דכיון דנחית לפרש פי' אנת מלכא הו"ל לפרש אגב פי' תרי חלמא דהוא מעין דוגמא והו"ל לת"ק לומר כל מלכיא וכו' וכיוכלא דזכר מאי דכתיב תרי חלמא ומלכא פירש כראה דת"ק נקיט ליה כפשטיה. א"כ לת"ק ויש אומרים כהדי הדדי הוו קיימי וילעו יש אומרים דת"ק תפרש תרי חלמא כפשטיה. ומשו"ה קאמר הש"ס טעמא דת"ק היינו לשונאי א"ה קאמר משום דמוכח ליש אומרים ידעו דת"ק פליג כהא. ושפיר קאמר ת"ק דהא לדידיה הגם דהאי ליסנא תרי חלמא לשכאך כראה כאומר שהחלוס יהיה לשנאיו ומשמע לישראל מ"ת העיקר הוא הכונה שמכוין להקצ"ה שיתקיים החלוס צשונאו שהוא כזוכלנכר. א"כ אין כורך לפירוש זה וכימא דהדצרים כפשטן

Riddles of the Week

#1

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף לח עמוד ב

כל כהן שאינו עולה בעבודה - שוב אינו עולה, שנאמר: וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים, מה להלן בעבודה, אף כאן בעבודה

תוספות מסכת סוטה דף לח עמוד א

וכתיב כל הימים - תימה אכתי עבודת יחיד מהיכא לן דאיתרבי דאיכא נשיאות כפים והא בכל הימים איכא נמי עבודת צבור כגון תמיד ונראה דודאי לדברי הכל אימעט עבודת יחיד מנשיאות כפים ור' יונתן נמי אגב שיטפיה נקט ליה ולא הוה נשיאות כפים בכל יום אלא בעבודת תמיד כדתנן בפ"ה דסדר תמיד (דף לב:): דלאחר שנתנו איברים על גבי כבש ומלחום ירדו ובאו להן ללשכת הגזית אמר להן הממונה ברכו ברכה אחת והם ברכו קראו עשרת הדברות שמע והיה אם שמוע ויאמר וברכו את העם ג' ברכות אמת ויציב ועבודה וברכת כהנים והוא הדין במוספין ובתמיד של בין הערבים.

חדושי ר' חיים הלוי הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ד הלכה א

אבל יש להוסיף עוד, לדעת הרמב"ם דחובת התפלה ומצותה הוא מדין תורה, ואפילו להחולקים על הרמב"ם היינו רק בחיובה אבל קיומה וענינה הוי לכו"ע מדין תורה

#2

תוספות מסכת סנהדרין דף מב עמוד א ד"ה העוסקים ברזו

העוסקים ברזו של עולם. היינו דיני נפשות אבל לא דיני ממונות והא דאמר (עירובין ד' סד.) שנה רביעית יין אל יורה היינו הוראה דאיסור והיתר.

קובץ תשובות הרב אלישיב חלק א סימן רמג

בענין מ"ע של "ויתד תהי' לך"

ע"ד השאלה האם לצרכים קטנים מחויבים לצאת למקום המיוחד הנמצא מחוץ למחנה, כי זה טורח גדול ללכת

לשם כגון בלילה או כשהזמן דחוק.

הנה בסמ"ג מצוה קי"ט כתוב: "מ"ע לתקן מקום אחד מחוץ למחנה להפנות בו אנשי המחנה כדי שיהיה המחנה נקי, שנא' ויד תהיה לך מחוץ למחנה".

וכן הוא בתרגום יונתן בן עוזיאל: "ואתר מזמן יהי לך מברא למשריתא ולשוד תמן מוי דריגלך", וזה כמבואר בברכות דף כ"ה, ובזה מובן מ"ש ביומא ע"ה ב': "אלא מה אני מקיים ויתד תהיה לך על אזנך - דברים שתגרי עכו"ם מוכרין אותן לכם", ולמה לא מביא הש"ב מהכתוב קודם - "ויד תהיה לך מחוץ למחנה", וע"כ דזה קאי גם אקטנים וליכא לאקשוויי מזה כלל.

אמנם יש לדון עפ"ימ"ש בתוספתא מגילה פ"ג ט"ו: היוצא למלחמת הרשות חופר ויושב חופר ומכסה שנא': "וחפרת בה ושבת וגו'", משמע לכאורה דמצוה זו לא נאמרה אלא במלחמת רשות, שהרי אין יוצאין למלחמת רשות אלא עפ"י תנאים מסוימים ועפ"י בי"ד של שבעים ואחד ועפ"י מלך, אבל במלחמת מצוה אין צריך לכל זה.

ועי' רמב"ם פ"ה מהלכות מלכים: "ואיזו מלחמת מצוה - עזרת ישראל מיד צר שבא עליהם", ואנן הלוא במלחמת מצוה קעסקין וכו'.

א י ש

עירובין. ליקוטים. סימן קיב (ד)

ח ז ו

332

כדאי הם רש"י ורבותינו צעלי החוץ לסמוך עליהם צמולי דרבנן, ומי"מ למטעם ראוי לעשות עירוב אצל לא סביבות הבור רק לחלק את כל הככר צוה"פ ממזרח למערב או מדרום לנפון וישאר פחות מצד האחים מכאן ומכאן, שיעור בית האחים ני"ג ארשין על ני"ג ארשין מרובע (כערך ל"ט מער על ל"ט מער) ואם אין הקניס רזופים זה לזה בפחות מגי' אין לו תקנה ואם יש פרטא י' אמות אפשר להעמיד ל"ה. (שבת ס"י כ"ז).

כירי ספיק דעירובין ופסקו ר"מ פ"ז מהי מלכים, וסוגיא דעירובין שם פסקיה כל הפוסקים ונקבעה בעוש"ע ס"י ט"ז, ואפשר דדי דברים שפטרו במחנה אינו אלא במלחמת כל ישראל **מלחמת מצוה** או רשות ע"פ מלך וסנהדרין, אצל גי"ס העומד על עיר ובני העיר יוצאין להדפס ולהזיל, אף שמלחמתן **מלחמת מצוה** מי"מ אין בכלל פטור מחובה, אלא אי"כ יש בהם משום הללה, דזה שפטרו במחנה היינו אפי' אם אין הדבר נוגע להללם, ולפי"ז אין ראי' מגמי' דאין מתירין להן תחומין יותר מדי' אלפים ומי"מ כדין אמת מלשון המשנה ומלשון הרמב"ם וכמ"כ לעיל.

— — —

ברומו של עולם

ענין שחרור בני הישיבות מגיוס לצבא עמד מול עיניו בכל חומרתו. הדבר הטריד את מחשבתו במדה חזקה כל כך, שכאשר עמד פעם אחת לפני פגישה עם נציגי משרד הבטחון, כדי לדון בנושא זה, לא היה מסוגל להתפלל תפילת "מנחה" בכוונה הראויה מתוך ריכוז מחשבתי – כפי שהורגל כל ימיו – והוא ביכר להתפלל הפעם תפילה קצרה "הביננו" בהתאם לדין המבואר בשולחן ערוך¹¹.

כובד האחריות שהרגיש בענין זה בא לידי ביטוי, בין השאר, באזהרתו הבאה שלא יכללו ברשימות של בני ישיבה "דחויים" את מי שאין תורתו אומנותו. באיגרת שהעביר באחד הימים אל ראשי ומנהלי הישיבות בארצנו הקדושה, אנו קוראים כהאי לישנא:

בס"ד.

עמדתם הברורה והבלתי פשרנית של ראשי הישיבות, שאין לאפשר דחיית גיוס, אך ורק לתלמידים שתורתם אומנותם, ידועה היטב!!! והיא באה לידי ביטוי נמרץ בחוזרים ובמכתבים המועברים מפקידה לפקידה לכל הישיבות. מאז ומתמיד ראו הישיבות באיש המנצל¹¹ לרעה את הזכות הזאת, כ"רודף" אחרי טובתן וכבודן של הישיבות, ולא פיקפקו להוציא תלמיד שאינו מקפיד לקיים ולמלא אחר תנאי זה של "תורתו אומנותו" מרשימת תלמידי הישיבות.

ראש מרכז הגיוס הפנה את תשומת לבנו למקרים בהם נכשלו ישיבות אחדות בכך, והוא מבקש מאתנו, כי הישיבות בעצמן ימצאו את הדרך הטובה כדי למנוע כל פירצה בהסדר הקיים, וימנעו הישנותם של מקרים אלו בעתיד.

מחמת האחריות הכבדה לאלוקים-ואנשים שהענין הנדון נושא, אנו מבקשים מראשי הישיבות לערוך ביקורת קפדנית בין התלמידים, ולהוציא משורותיהם – באם ישנו כזה – כל תלמיד שאין תורתו אומנותו, ולהודיע על כך לועד הישיבות.

בברכת התורה

יחזקאל אברמסקי

והיה אומר: למרות כל "חולשותיהם" של שרי הבטחון, בודאי תעמוד להם בעלמא

11. מעדות הר"ר זאב לאנג ז"ל.

לשרות לאומי ובחורי ישיבה לצבא (ועוד אמר לי הגר"א שך שדיין (שר הבטחון) הי' לו יחס לענינים הנ"ל והתחשב), מו"ר אמר לי ע"ז אביטער צייט (ובלשה"ק עת מרה) וחזר ע"ז וצריך להתפלל ולהגיד תהילים, ספרתי למו"ר שהגאון הרב שך (בהיותו בביתו) ספר לי בהיותו לבקור אצל מרן החפץ חיים זצוק"ל בראדין ספר לו הראש ישיבה בראדין הגאון פיבלזון זצ"ל שהקדוש החפץ חיים כנס בהוש"ר את הנהלת ישיבתו ואמר להם הקב"ה רחום וחנון כתוב בקהלת "והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ" ואומרת הגמ' בשבת דקנ"א ע"ב אלו ימות המשיח שאין בהם לא זכות ולא חובה ע"כ בגמ' ולכן מעכב הרבש"ע את ביאת המשיח כדי שהיהודים יצברו מצות, ואמר מרן הח"ח שהנהלה תחליט שמוחלים טובתו של הקב"ה ושיבא משיח במהרה. מו"ר נ"ע לא התרגש מהספור רק אמר בנחת אנחנו דור יתום אין לנו גדולים כאלה כמו החפץ חיים וכדומה ולבסוף אמר לי מו"ר על כל הנ"ל שהגר"א שך מודאג מאד מפילת הממשלה שאסור לדאוג במועד.

גם אתה שמח בנפילתו של ניקולאי

כ"ט. ספרתי למו"ר (שליט"א) זצוק"ל שהגאון הרב שך שליט"א ספר לי ששמע מת"ח במינסק בעת שהקיסר הרוסי הצאר ניקולאי נפל וכולם שמחו אמר הגאון ר' ברוך בער ליבוביץ זצ"ל (ראש ישיבת קמניץ) לת"ח זה גם אתה שמח על כך (בלשון בתמי'). (הגאון הקדוש חזה מה שעלה עם מליוני יהודי רוסי' שבימי הצאר למרות גזירותיו קיימו תורה ומצוות, ולאחר נפילתו באו הבולשביקים והקומוניסטים שאסרו וענשו על למוד התורה וקיום המצוות, היהודים שם שכחו את התורה ורוכס במשך עשרות השנים עד היום נטמעו בין הגויים והתחתנו עמהם ונאבדו לאבינו שבשמים, וזה ששאל הגאון הקדוש ר' ברוך בער נ"ע את הת"ח כשראה שהוא שמח בנפילת ניקולאי גם אתה שמח).

להזהר שלא להיות רודף

ל. אמר לי מו"ר (שליט"א) זצוק"ל כמה פעמים אלה שרשומים בישיבות כדי להיות פטור מהצבא והם עובדים, הם רודפים גמורים וחזר ע"ז מו"ר כמה פעמים ואמר כי הם גורמים שאם יתפסום שיגייסו בחורים שיושבים ולומדים.

שערות לבנות קובעות את הזקנה

לא. כסלו תשל"ו, אמר לי מו"ר (שליט"א) זצוק"ל אתה כבר זקן כי שערותיך לבנות, אמרתי למו"ר הלא בשנים איני זקן עדיין, אמר לי מו"ר אין זה תלוי בשנים אלא העיקר מאחר ששערותיך לבנות א"כ הנך זקן, אמר לי את זה בנוגע למיחושים שונים

איני הח"א וזהו דעה, שלא אול"א אחת יצי,

אולם תלמידי, בקשר לצי"ת גיוס, בן זצ"ל אשר

אינו צורך קצת אחר, היה ללימודיו

די"ק, ותלמידי א"מנ"א,

קבוצה

אח"כ יוצא ליק שטיימן

האול"א ש"ג,

ועד הישיבות בארץ-ישראל

— וועד ביולוגא בארץ-ישראל פון די ישיבות פון ארץ-ישראל —

המרכז: ירושלים, רחוב החבצלת 4, טלפון 225042 ת.ד. 5008
סניפים: תל-אביב, סזא"ה 9, סל. 295938 ת.ד. 1760, חיפה, לבונטין 12, סל. 522129
בנקים: בליל י"ט 35351/00, בנק הדואר 3-10750-4

ב"ה יום אדר"ה-חשוון-תש"ט מס' מ/ב/ (חוזר)

לכבוד
הרה"ג ר"מ ישיבת

ר.מ.נ.

בעקבות עריכת הרשימות החדשות של תלמידיכם בקשר לדחית גיוסם,
מוצאים אנו לנכון ולחובה לחזור ולפנות אל כח"ר בדברים הבאים:

א. --- המפורסמות אינן צריכות ראייה, כי הזכות שנתנה לבן-ישיבה
להנות מדחית גיוסו מהצבא - היא אך ורק בתנאי שתהא "תורתו אומנותו"
ולא יעסוק בשום עסוק חומרי הן בזמני הישיבה והן מחוצה להם. כל גדולי
ישראל סמכו ידיהם על חקנה זו וראו בה תנאי בל יעבור.

וכדי לאשר ולחזק את זאת הננו פונים בקריאה גדולה לראשי-
הישיבות ומבקשים להקפיד הקפדה יתירה, שח"ו לא תצא הקלה מתחת ידם,
ורק תלמידים שתורתם אומנותם כנ"ל יאושרו על ידם בקשר לדחית גיוסם.
הם ולא אלה שאין עטרה זו הולמתם.

ב. --- כמו כן מתבקשים ראשי הישיבות לבדוק ולהקפיד, שלא לכלול
ברשימת תלמידי-הישיבות ולא להוציא עבורם אשורים לדחית גיוס -
לתלמידים חולים, אשר לפי מחלתם, עליה הצהירו או יצהירו בלשכות-
הגיוס, אינם יכולים לקיים את סדרי הלמודים בישיבות ולהשתתף בהם.
הדבר מובן מאליו ואינו זקוק לפרושים.

מכיוון, שועד-הישיבות לא יהא יכול לספל במקרים מעין אלה -
חשוב וראוי הדבר, שדבר זה יובא לידיעתו של כל תלמיד ותלמיד.

וה' הטוב יזכנו להגדיל תורה ולהאדירה ולשימה תהלה בארץ

קדשנו.

בברכת התורה,

ישראל מנחם

Rabbi Eisenstein

שו"ע יו"ד סימן רמג סעיף ב

במה דברים אמורים, כשכל אדם יוצא בעצמו. אבל אם אין יוצאין בעצמם, אלא שוכרים אחרים במקומם או גובים ממון מבני העיר לעשותו, אם דבר שצריך לחיי האדם כגון בארות מים וכיוצא בהם, חייבים לתת חלקם. (ואם בתחלה הלכו בעצמן, ואח"כ נמלכו לשכור אחרים, ת"ח חייבים ליתן חלקם) (תשו' מהר"ם במרדכי פ' השותפין). אבל דבר שהוא צריך לשמירת העיר, כגון חומות העיר ומגדלותיה. ושכר השומרים, לא היו חייבין לתת להם כלום, שאין צריכין שמירה, שתורתן שמירתם. ולכן היו פטורים מכל מיני מסים, בין מסים הקצובים על כל בני העיר, בין מס שהוא קצוב על כל איש לבדו, בין הקבועים בין שאינם קבועים, וחייבים בני העיר לפרוע בשבילם אפילו הקבועים על כל איש ואיש: הגה - ואפילו אם אמר ההגמון שת"ח עצמם יתנו, חייב הצבור לתת בעדם. ואם החרומו הצבור על תלמיד חכם ליתן, אין בחרם שלהם כלום. ותלמיד חכם היה יכול להחרים ולשמת הצבור שיתנו בעדו דמיו. (ב"י בשם ת' ה"ר נחמיה באלשקר סי' י"ט). ואין חילוק אם הת"ח עשיר או עני. (ב"י בשם הרמב"ם ורמ"ה ור"י הלוי). ודוקא תלמידי חכמים שתורתם אומנותם, אבל אין תורתם אומנותם, חייבים. ומיהו אם יש לו מעט אומנות, או מעט משא ומתן להתפרנס בו כדי חייו ולא להתעשר, ובכל שעה שהוא פנוי מעסקיו חוזר על ד"ת ולומד תדיר, נקרא תורתו אומנותו: הגה - ואין חילוק בין שהוא תופס ישיבה או לא, רק שהוא מוחזק לת"ח בדורו שידוע לישא וליתן בתורה, ומבין מדעתו ברוב מקומות התלמוד ופירושו ובפסקי הגאונים, ותורתו אומנותו כדרך שנתבאר. (ת"ה סימן שמ"ב). ואע"ג דאין בדורינו עכשיו חכם לענין שיתנו לו ליטרא דדהבא אם מביישו, מ"מ לענין לפטרו ממס מקילין להם בזה, רק שיהא מוחזק לת"ח, כמו שנתבאר. (שם סימן שמ"א). ומ"מ יש מקומות שנהגו לפטור ת"ח ממס, ויש מקומות שנהגו שלא לפטור (שם שמ"ב):

מהרש"א [חדושי אגדות] מסכת נדרים דף לב עמוד א

מפני שעשה אנגריא בת"ח כו'. וכה"ג אמרינן בפרק המקנא מפני שעשה אנגריא בת"ח כו' ושם דרש ליה במפורש מדכתיב אין נקי אבל הכא אינו מפורש מהיכא דריש ליה ועיין פי' הר"ן ויותר נראה לפרש דדריש ליה מדכתיב ילידי ביתו כמ"ש בערובין כל המלמד בן חבירו תורה כאילו ילדו:

קרן אורה מסכת סוטה דף מד עמוד ב

והרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' מלכים כ' דמלחמת מצוה היא מלחמת עמלק וז' עממין ולהושיע להם מצרים הבאים עליהם. ולכאורה הוא נגד מסקנא דשמעתין. דלמעוטי עו"ג דלא ליתו עלייהו הוי רשות לרבנן. ומד' הלח"מ ז"ל שם משמע דיש חילוק, כי היכי דלא ליתו עלייהו הוי רשות. אבל עזרת ישראל אם כבר באו עליהם זה ודאי מצוה היא. ומסתבר כן. אבל פשטא דשמעתין לא משמע הכי. אבל לפי דברי הירושלמי

דלעיל נראה כד' הרמב"ם ז"ל, דאתיין אינון עלן הוי מלחמת מצוה לרבנן ג"כ. ובכה"ג ג"כ הכל יוצאין אפי' חתן מחדרו. אלא דמהא דאמרינן לעיל גבי אסא המלך שנענש מפני שעשה אנגריא בת"ח. והשמיע אין נקי אפי' חתן מחדרו. והרי התם היה מפני אויב דאתא עלייהו, מפני בעשא מלך ישראל. ואפ"ה שלא כדין הוי. וי"ל דהתם כבר הלך בעשא ממנו ע"י מלחמת ארם. כמבואר בקראי התם. ומשמע הכא דבמלחמת מצוה הכל יוצאין, ואפי' ת"ח צריכין ליבטל מלימודן. וא"כ יש לדקדק מהא דשבע בן בכרי דאמרינן בסנהדרין (מ"ט ע"א) דעמשא דריש אכין ורקין ואשכח לרבנן דפתחי במסכתא. והא התם הוי מלחמת מצוה משונא הבא עליהם, ואפילו ת"ח צריכין לצאת. וצ"ל דעיקר מרד שבע בן בכרי היה בכבוד מלכות. וזה לאו בכלל מלחמת מצוה הוא. ועי' בד' הרע"ב ז"ל והתוסי"ט ז"ל במתניתין.

א י ש

עירובין. ליקוטים. סימן קיב (ד)

ח ז ו

332

זכור ספיק דעירובין ופסקו כר"מ פ"ז מה' מלכים, וסוגיא דעירובין שם פסקוה כל הפוסקים ונקבעה צעוש"ע ס"י ת"ז, ואפשר דדי דברים שפטרנו במחנה אינו אלא במלחמת כל ישראל **מלחמת מנוח** או רשות ע"פ מלך וסנהדרין, אבל גי"ס העומד על עיר וצני העיר יולאין להדפס ולהליל, אף שמלחמתן **מלחמת מנוח** מ"מ אינן בכלל פטור מחנה, אלא א"כ יש בהם משום הלכה, דזה שפטרנו במחנה כיונו אפי' אם אין בדבר נוגע להלכה, ולפי"ז אין ראוי מגמ' דאין מחירין להן תחומין יותר מדי אלפים ומ"מ כדין אמת מלשון המשנה ומלשון הרמב"ן וכמשי"כ לעיל.

וכדאי כס רש"י ורבותיו צעלו התי' לסמוך עליוס צמילי דרבנן, ומ"מ למעשה ראוי לעשות עירוב אצל לא סביבות הכור רק לחלק אה כל הכר צו"כ"פ ממזרח למערב או מדרום לפון וישאר פחות מבית סאתים מכהן ומכהן, שיעור בית סאתים נ"ג ארשין על נ"ג ארשין מרובע (כערך ל"ט מטר על ל"ט מטר) ואם אין הקנים רגופים זה לזה בפחות מג' אין לו תקנה ואם יש פרצה י' אמות אפשר להעמיד ל"ה. (שנת ס"י כ"ז).

— — — — —

קובץ תשובות הרב אלישיב חלק א סימן רמג

בענין מ"ע של "ויתד תהי' לך"

ע"ד השאלה האם לצרכים קטנים מחויבים לצאת למקום המיוחד הנמצא מחוץ למחנה, כי זה טורח גדול ללכת לשם כגון בלילה או כשהזמן דחוק.

הנה בסמ"ג מצוה קי"ט כתוב: "מ"ע לתקן מקום אחד מחוץ למחנה להפנות בו אנשי המחנה כדי שיהיה המחנה נקי, שנא' ויד תהיה לך מחוץ למחנה".

וכן הוא בתרגום יונתן בן עוזיאל: "ואתר מזמן יהי לך מברא למשריתא ולשוד תמן מוי דריגלך", וזה כמבואר בברכות דף כ"ה, ובזה מובן מ"ש ביומא ע"ה ב': "אלא מה אני מקיים ויתד תהיה לך על אנך - דברים שתגרי עכו"ם מוכרין אותן לכם", ולמה לא מביא הש"ב מהכתוב קודם - "ויד תהיה לך מחוץ למחנה", וע"כ דזה קאי גם אקטנים וליכא לאקשוויי מזה כלל.

אמנם יש לדון עפ"י מ"ש בתוספתא מגילה פ"ג ט"ו: היוצא למלחמת הרשות חופר ויושב חופר ומכסה שנא': "וחפרת בה ושבת וגו'", משמע לכאורה דמצוה זו לא נאמרה אלא במלחמת רשות, שהרי אין יוצאין למלחמת רשות אלא עפ"י תנאים מסוימים ועפ"י בי"ד של שבעים ואחד ועפ"י מלך, אבל במלחמת מצוה אין צריך לכל זה.

ועי' רמב"ם פ"ה מהלכות מלכים: "ואי זו מלחמת מצוה - עזרת ישראל מיד צר שבא עליהם", **ואנן הלוא במלחמת מצוה קעסקינן וכו'.**

הלכות שמטה ויוכל פרק שלשה עשר

שנאמר אני חלקך ונחלתך: יג (ס) * ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אתו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני יי' (סא) לשרתו ולעבדו לדעה את יי' (סב) והלך ישר כמו שעשהו האלהים ופרק מעל צנארו על החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם הרי זה (סג) נתקדש קדש קדשים ויהיה יי' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים (סד) ויוזבא לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללוים. הרי דוד עליו השלום אומר (סה) יי' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי:

ברוך רחמנא דסיען

באור ההלכה

דרה אמונה

יג (ס) * ולא שבט לוי בלבד כו'. עין בדרך אמונה שכתבנו שנתאה מדברי רבנו שאין תלמידי חכמים יוצאין למלחמה, והבאנו מגמרא דנדרים מפני מה נענש אברהם אבינו מפני שעשה אנגריא בתלמידי חכמים והולכין למלחמה, ושם אמרין 'ירק את חניכיו' שהוריקן בתורה פרש הר"ן בפרוש ב' שהוריקן מן התורה ועשה בהן אנגריא, ובתנחומא מטות סימן ג' אלה למטה אלה למטה יי' ב' אלה חלוצי צבא ויי' ב' אלה לתפלה, ובמדרש איתא (איני זכור כעת מקומו) שדוד כשהיה שולח למלחמה היה מושיב כנגדן ללמד תורה שבזכות התורה יצלו, ובמכות י' א' 'עמדות היו רגלינו בשערין וירושלים' מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה שערי ירושלים שהיו עוסקים בתורה, ובסנהדרין מ"ט אלמלא דוד לא עשה יואב מלחמה פרש רש"י אלמלא דוד שהיה עוסק בתורה לא עשה יואב מלחמה, אבל זכותו של דוד עומדת לו ליואב במלחמותיו של דוד, ובהר הקדוש בשלח נ"ח א' לית מלה בעלמא דיתבר חיליהון דעמין עכו"ם בר בשעתא דישאל מתעסקין באורייתא דכל זמן דישאל מתעסקין באורייתא מינא אתתקף ואתבר חילא ותקפא דעכו"ם, ובשעתא דישאל לא מתעסקין באורייתא שמאלא אתתקף ואתתקף חיליהון דעכו"ם ושלטין עליהו⁽¹⁰²⁾. ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום⁽¹⁰³⁾.

על זה הרבה⁽⁹⁵⁾, אלא כונתו שיעשה השתדלות מועטת⁽⁹⁶⁾ והקדוש ברוך הוא ישלח ברכה במעשה ידיו⁽⁹⁷⁾ ויוכל להתפרנס בכל מה שצריך לו. ואמרו אצל כהנים (סט) 'נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם' זה זרעו של אהרן, מכאן אמרו רב הכהנים עשירים הם שנאמר 'ברוך ה' חילו'. וגבי תלמיד חכם (ט) אמרו נקטינן צורבא מרבנן לא מעני, ואף על גב שאנו רואים שיש תלמידי חכמים וכהנים שהם עניים ואביונים, זהו כשהקדוש ברוך הוא יודע שזה טובתם⁽⁹⁸⁾: (סה) ה' מנת חלקי וכוסי אתה תומיך גורלי. ופרש (עב) הרד"ק 'ה' מנת חלקי' אין לי חלק אחר זולתו כמו אלה האנשים שחלקם ומנתם הפסד והזהב ותענוגי העולם אבל אני 'ה' מנת חלקי וכוסי'⁽⁹⁹⁾ פרוש גורלי, 'אתה תומיך גורלי' אתה עזרתני שבתרתי זה החלק לעצמי כמו שאמרו הבא לטהר מסיעין אותו⁽¹⁰⁰⁾:

תם ונשלים שבה לקל בורא עולם

ציון ההלכה

(סה) ועין ארח חיים סימן ר"א סעיף ב' ובמשנה ברוך: (ס) נדרים ל"ב א' ועין בבאור ההלכה: (סז) סוטה י' א': (סח) רדב"ז ומעשה רוקח: (סט) ספרי ברכה סימן שנ"ב: (ע) שבת קנ"א ב': (עא) תהלים ט"ז, ורש"י פרש וכוסי חשבונות⁽¹⁰¹⁾ שכל טובתי וחשבונתי הכל מהקדוש ברוך הוא: תם ונשלים שבה לקל בורא עולם: כצנור השם ותבדק גמרותי עם הסודר וההקמתה ערב ראש חדש אדר תשנ"ו פ"ק. השם ותבדק ונבנו להגידל תורה ודאדריה.

רמב"ם הלכות מלכים פרק ה הלכה א

אין המלך נלחם תחלה אלא מלחמת מצוה, ואי זו היא מלחמת מצוה זו מלחמת שבעה עממים, ומלחמת עמלק, ועזרת ישראל מיד צר שבא עליהם, ואחר כך נלחם במלחמת הרשות והיא המלחמה שנלחם עם שאר העמים כדי להרחיב גבול ישראל ולהרבות בגדולתו ושמעו.

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף כא עמוד ב

איבעיא להו: כהן, מהו ביפת תואר? חידוש הוא, לא שנא כהן ולא שנא ישראל, או דילמא שאני כהנים, הואיל וריבה בהן מצות יתרות?

תלמוד בבלי מסכת סוטה דף מד עמוד א

ת"ר: אשר ארס - אחד המארס את הבתולה ואחד המארס את האלמנה ואחד שומרת יבם, ואפילו חמשה אחין ומת אחד מהם במלחמה - כולן חוזרין לא לקח, ולא לקחה - פרט לאלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לממזר ולנתי.

קרבן אורה מסכת סוטה דף מד עמוד ב

והרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' מלכים כ' דמלחמת מצוה היא מלחמת עמלק וז' עממין ולהושיע להם מצרים הבאים עליהם. ולכאורה הוא נגד מסקנא דשמעתין. דלמעוטי עו"ג דלא ליתו עלייהו הוי רשות לרבנן. ומד' הלח"מ ז"ל שם משמע דיש חילוק, כי היכי דלא ליתו עלייהו הוי רשות. אבל עזרת ישראל אם כבר באו עליהם זה ודאי מצוה היא. ומסתבר כן. אבל פשטא דשמעתין לא משמע הכי. אבל לפי דברי הירושלמי דלעיל נראה כד' הרמב"ם ז"ל, דאתיין אינון עלן הוי מלחמת מצוה לרבנן ג"כ. ובכה"ג ג"כ הכל יוצאין אפי' חתן מחדרו. אלא דמהא דאמרינן לעיל גבי אסא המלך שנענש מפני שעשה אנגריא בת"ח. והשמיע אין נקי אפי' חתן מחדרו. והרי התם היה מפני אויב דאתא עלייהו, מפני בעשא מלך ישראל. ואפ"ה שלא כדין הוי. וי"ל דהתם כבר הלך בעשא ממנו ע"י מלחמת ארם. כמבואר בקראי התם. ומשמע הכא דבמלחמת מצוה הכל יוצאין, ואפי' ת"ח צריכין ליבטל מלימודן. וא"כ יש לדקדק מהא דשבע בן בכרי דאמרינן בסנהדרין (מ"ט ע"א) דעמשא דריש אכין ורקין ואשכח לרבנן דפתחי במסכתא. והא התם הוי מלחמת מצוה משונא הבא עליהם, ואפילו ת"ח צריכין לצאת. וצ"ל דעיקר מרד שבע בן בכרי היה בכבוד מלכות. וזה לאו בכלל מלחמת מצוה הוא. ועי' בד' הרע"ב ז"ל והתוסי"ט ז"ל במתניתין.

(יה) ז' ב' ר"י נשיאה רמ"א דשורא אדרבנן אמר ר"ל רבנן לא לריכי נטירותא כו, יש לעי הלל גם רבנן לריכין

לנהוג מנהג עולם ולא לסמוך על הגם כדאמרו **צרכות ל"ב ב** כנהג זהם מנהג ד"א, **וצשצח ל"ב א'** אל יעמוד אדם צמקוס סכנה ובחולין ק"ה א' אילו אבא הוי סייר נכסו כו ואפשר דבעיר דכולהו רבנן כופין זא"ז לבנות חומה, אבל בעיר שדרין זה בני אדם ויש צינייהן רבנן מעלין את החומה על המון העם ופוערין את החכמים כמו שפטורין מן המס שהורה פטרותן ביון שאינם משתדלים על השגת הממון בשביל עסקם בחורה אין ליטול מהם ממונם בשביל מס, וה"ל מלאו חכמים שאין ליטול מהם לנטירותא ואחרי שבאמת תורתן מגנת עליהן ואינם נחויים תחת מקרי הטבע כשאר בני אדם, כי השגתו ית' הוא לפי מדת הצטחון שאדם משליך יבצו על צוראו ית', והלכך ראוי ת"ח לפוערו מנטירותא, ולהטיל את החומה על שאר בני בעיר ואפשר לפ"ז דגם רבנן כופין את שאר בני בעיר לבנות חומה.

י"ז לעי עד כמה חייבין בני בעיר לסלק המס של רבנן, הגע עלמך עיר שכולה רבנן ואחד הדיוע חס אחה מטיל עליו מס של כל בעיר לא יספיק לו כל רכוש, ונראה דחס ע"י המס המרובה לא ישאר להם פרנסתם וילערכו לעזוב את בעיר אין על בני בעיר לסלק מס החכמים וקרוצ הדבר שאינם חייבים ליתן יותר מחומש כמו בשאר מלוה כדאיחא **בא"ח סי' תרנ"ו**.

ואמנם קשה לפ"ז עובדא דכלילא דטבר"י דכיון דערקו הרי שהיה קשה עליהן המס עד שצחרו למיערק ולמה לא נתחייבו רבנן ליתן חלקם, ונראה דנהי דאין כופין בני בעיר לשלם כל המס כיון שהיה יותר מחומש מ"מ אין חיוב על רבנן ליתן חלקם דיש לחשוב שכל המס הוטל בשביל ע"ה, וכן משמע בגמ' שלא חייבם רבי לשלם אלא שלא חייב רבי רבנן ליתן חלקם.

א י ז

עירובין. ליקוטים. סימן קיב (ד)

ח ז ו

בירי ספ"ק דעירובין ופסקו הרי"מ פ"ז מה' מלכים, וסוגיא דעירובין שם פסקוה כל הפוסקים וקצעה בעו"ש סי' ת"ז, ואפשר דדי דברים שפטרו במחנה אינו אלא במלחמת כל ישראל **מלחמת מלכה** או רשות ע"פ מלך וסנהדרין, אבל גי"ס העומד על עיר ובני בעיר יולאין להדפס ולהליל, אף שמלחמתן **מלחמת מלכה** מ"מ אין בכלל פטור מחנה, אלא א"כ יש בהם משום הלכה, דזה שפטרו במחנה היינו אפי' חס אין הדבר נוגע להלחם, ולפ"ז אין רא"י מגמ' דאין מחירין להן תחומין יותר מדי אלפים ומ"מ דדיו אמת מלשון המשנה ומלשון הרמב"ן וכמ"כ לעיל.

ובדאי הם רש"י ורבותינו צעלי הח"י לסמוך עליהם צמולי דרבנן, ומ"מ למעשה ראוי לעשות עירוב אצל לא סביבות הבור רק לחלק את כל הכר בצו"פ ממזרח למערב או מדרום לצפון וישאר פחות מבית סאתים מכאן ומכאן, שיעור בית סאתים נ"ג ארשין על נ"ג ארשין מרובע (כערך ל"ט מטר על ל"ט מטר) ואם אין הקיים רשופים זה לזה בפחות מג' אין לו חקנה ואם יש פרצה י' אמות אפשר להעמיד ל"ה. (שבת סי' כ"ז).

— — —

קובץ תשובות הרב אלישיב חלק א סימן רמג

בענין מ"ע של "ויתד תהי לך"

ע"ד השאלה האם לצרכים קטנים מחויבים לצאת למקום המיוחד הנמצא מחוץ למחנה, כי זה טורח גדול ללכת לשם כגון בלילה או כשהזמן דחוק.

הנה בסמ"ג מצוה קי"ט כתוב: "מ"ע לתקן מקום אחד מחוץ למחנה להפנות בו אנשי המחנה כדי שיהיה המחנה נקי, שנא' ויד תהיה לך מחוץ למחנה".

וכן הוא בתרגום יונתן בן עוזיאל: "ואתר מזמן יהי לך מברא למשריתא ולשוד תמן מוי דריגלך", וזה כמבואר בברכות דף כ"ה, ובזה מובן מ"ש ביומא ע"ה ב': "אלא מה אני מקיים ויתד תהיה לך על אנך - דברים שתגרי עכו"ם מוכרין אותן לכם", ולמה לא מביא הש"ב מהכתוב קודם - "ויד תהיה לך מחוץ למחנה", וע"כ דזה קאי גם אקטנים וליכא לאקשוויי מזה כלל.

אמנם יש לדון עפ"י ש"ש בתוספתא מגילה פ"ג ט"ו: היוצא למלחמת הרשות חופר ויושב חופר ומכסה שנא': "וחפרת בה ושבת וגו'", משמע לכאורה דמצוה זו לא נאמרה אלא במלחמת רשות, שהרי אין יוצאין למלחמת רשות אלא עפ"י תנאים מסוימים ועפ"י בי"ד של שבעים ואחד ועפ"י מלך, אבל במלחמת מצוה אין צריך לכל זה.

ועי' רמב"ם פ"ה מהלכות מלכים: "ואי זו מלחמת מצוה - עזרת ישראל מיד צר שבא עליהם", ואנן הלוא במלחמת מצוה קעסקינן וכו'.

ב"ח אורח חיים סימן רמט

עוד יש לפרש דאף על גב דאין ישראל הולכים האידנא להלחם על העיירות היינו ישראל לבדם אבל שכיח דישראלים מתי מספר נמצאים בין אנשי המלחמה שהולכים על העיירות וגם אלו הם בכלל זה דאין צרין וכו' וכן למלחמת מצוה כגון שנשבו גוים וישראלים מותר לילך עליהם עם הגוים אפילו בשבת דמלחמת מצוה היא להציל אחיהם:

שו"ע יו"ד סימן רמג סעיף ב

במה דברים אמורים, כשכל אדם יוצא בעצמו. אבל אם אין יוצאין בעצמם, אלא שוכרים אחרים במקומם או גוים ממון מבני העיר לעשותו, אם דבר שצריך לחיי האדם כגון בארות מים וכיוצא בהם, חייבים לתת חלקם. (ואם בתחלה הלכו בעצמן, ואח"כ נמלכו לשכור אחרים, ת"ח חייבים ליתן חלקם) (תשו' מהר"מ במרדכי פ' השותפין). אבל דבר שהוא צריך לשמירת העיר, כגון חומות העיר ומגדלותיה. ושכר השומרים, לא היו חייבין לתת להם כלום, שאין צריכין שמירה, שתורתן שמירתם. ולכן היו פטורים מכל מיני מסים, בין

מסים הקצובים על כל בני העיר, בין מס שהוא קצוב על כל איש לבדו, בין הקבועים בין שאינם קבועים, וחייבים בני העיר לפרוע בשבילם אפילו הקבועים על כל איש ואיש: הגה - ואפילו אם אמר ההגמון שת"ח עצמם יתנו, חייב הצבור לתת בעדם. ואם החרימו הצבור על תלמיד חכם ליתן, אין בחרם שלהם כלום. ותלמיד חכם היה יכול להחרים ולשמת הצבור שיתנו בעדו דמיו. (ב"י בשם תל"ה"ר נחמיה באלשקר סי' י"ט). ואין חילוק אם הת"ח עשיר או עני. (ב"י בשם הרמב"ם ורמ"ה ור"י הלוי). ודוקא תלמידי חכמים שתורתם אומנותם, אבל אין תורתם אומנותם, חייבים. ומיהו אם יש לו מעט אומנות, או מעט משא ומתן להתפרנס בו כדי חייו ולא להתעשר, ובכל שעה שהוא פנוי מעסקיו חוזר על ד"ת ולומד תדיר, נקרא תורתו אומנתו: הגה - ואין חילוק בין שהוא תופס ישיבה או לא, רק שהוא מוחזק לת"ח בדורו שיודע לישא וליתן בתורה, ומבין מדעתו ברוב מקומות התלמוד ופירושו ובפסקי הגאונים, ותורתו אומנותו כדרך שנתבאר. (ת"ה סימן שמ"ב). ואע"ג דאין בדורינו עכשיו חכם לענין שיתנו לו ליטרא דדהבא אם מביישו, מ"מ לענין לפטרו ממס מקילין להם בזה, רק שיהא מוחזק לת"ח, כמו שנתבאר. (שם סימן שמ"א). ומ"מ יש מקומות שנהגו לפטור ת"ח ממס, ויש מקומות שנהגו שלא לפטור (שם שמ"ב):

רמב"ם הלכות מלכים פרק ז הלכה טו

מי האיש הירא ורך הלבב כמשמעו שאין בלבו כח לעמוד בקשרי המלחמה.